

ЮВІЛЕЇ

Лариса Іванівна Воропай – теоретик і регіоналіст в історичній географії

(до ювілею від дня народження)

Один з найталановитіших учнів Лариси Іванівни Воропай – Віталій Коржик, в упорядкованій ним книзі про Ларису Іванівну «Завжди у пошуку» зазначив: «жизненный опыт каждого необычного человека может служить кладезем идей, фундаментом последующего развития, образом для подражания и стимулом совершенствования» [4, с.3]. Виділяю слова «необычного человека» тому, що саме такою є Лариса Іванівна Воропай.

Неможливо розглянути усе, у чому це проявилось, а тому зупинюсь лише на одному з напрямів наукової діяльності Лариси Іванівни Воропай – історичній географії.

«В исторической географии слились две моих страсти: история и география» – із спогадів Лариси Іванівни «Вехи моей жизни» [4, с.21]. «Страсть» – у російській мові ще можна замінити як «сильная любовь» (в українській – пистрасть, жага). «Сильная любовь» до всього, особливо природи, у Лариси Іванівни була закладена ще з дитинства. Не випадково вона зізнається «мои научные интересы разнообразны» [4, с.21]. Перекоаний, що різноманіття найбільше проявляється саме на стику географії та історії. І доля вела Ларису Іванівну до пізнання цього різноманіття. Після дослідження натуральної природи Сибіру (Саяни, Прибайкалля), Лариса Іванівна попала на Передкарпаття, Придністер'я та Поділля. Це регіони давно і щільно заселені, детально вивчені, природа змінена людиною. Кардинально міняти свої підходи до пізнання природи не легко, – це знають географи. Лариса Іванівна це змогла і серед нових напрямів досліджень кафедри фізичної географії виокремлюється й історична географія. У Чернівецькому університеті її засновником є Лариса Іванівна Воропай, як і антропогенного ландшафтознавства, цих тісно взаємопов'язаних між собою наук. Не могла Лариса Іванівна бути байдужою до історичної географії, бо це частина суті її самої. Обґрунтування «спіралі» розвитку процесу географічного пізнання – своєрідна теоретична основа й історичної географії. Звідси, за Воропай Л.І. «Историческая география – как структурная часть эволюционной географии: плиоцен-плейстоцен-голоцен – исторический период» [4, с.21-22]. Подальші детальні регіональні дослідження, зокрема заплави Дністра (розвиток ландшафтів у голоцені – з М.О. Куницею й В.І. Левицьким), історико-географічний аналіз змін природи Чернівецької області (сумісно з В.П. Коржиком) і Поділля (сумісно з Г.І. Денисюком) не лише повністю підтвердили теоретичні розробки Л.І. Воропай в історичній географії, але й виявили низку проблем, які прекрасно виокремлені у статті «Историческая география: методологические основы и проблемы» [3]. Я не буду детально розкривати зміст цієї статті, думаю, усі її знають. Лише ще раз зверну увагу на останній, сьомий пункт статті стосовно проблем історичної географії, де відчувається стурбованість її розвитком. Лариса Іванівна вважає, що необхідно створити єдиний координаційний центр історико-географічних досліджень, банк даних, розробити комплексну програму, у вищих навчальних закладах, розпочати підготовку географії історико-географічної

спеціалізації, проводити у різних регіонах України польові конференції – семінари, Це не лише правильно, це – програма наших подальших дій.

Не кожній людині вдається так проводити свої ідеї й обґрунтовувати погляди упродовж тривалого часу. Перша праця присвячена історичній географії: «Історична географія: об'єкт дослідження, завдання, проблеми» [1]. була опублікована ще у 1970 році у матеріалах II з'їзду Географічного товариства України і з тих пір з основних положень історичної географії визначених Ларисою Іванівною, суттєво нічого не змінилося. Це свідчить про те, що методологічні основи історичної географії закладені у працях Лариси Іванівни Воропай пройшли випробування часом. Історія підтвердила, що Лариса Іванівна права, а тому є одним із теоретиків історичної географії, зокрема й України.

Зараз край необхідно завершити розроблену Л.І. Воропай періодизацію еволюції ландшафтів та історико-географічних систем історичного періоду. Мається на увазі схема: історико-географічні цикли – етапи – періоди – фази. Без цього подальші дослідження будуть хоча й «ширими», але сумбурними.

Щодо безпосередньо регіональних досліджень – це майже вся Україна, особливо райони Карпат, Придністер'я, Поділля, Придніпров'я, Причорномор'я та ін. Не має потреби детально на них зупинятися, хоча це «класика» і школа для молодих географів. Чого лише вартий розріз заплави Дністра у районі с. Окут Заставнівського району, що увійшов у численні публікації і став, завдяки Ларисі Іванівні, мало не всесвітньовідомим.

Загалом теоретичні й регіональні напрацювання Лариси Іванівни Воропай детально ще не проаналізовані. Вони більше відомі науковцям старшого покоління – учням Лариси Іванівни. Для молодого покоління – це справжнє джерело знань, сили й насагу з якого буде черпати не одне покоління науковців.

1. Воропай Л.І. Історична географія: об'єкт дослідження, завдання, проблеми / Л.І. Воропай // Тези доповідей II з'їзду Географ. Тов-ва УРСР – К.: Наук. думка, 1970. – с. 18-20.
2. Воропай Л.І. Историческая география и проблемы географического прогнозирования. Методические указания/ Л.И. Воропай. – Черновцы, Изд-во ЧГУ, 1976. – 69 с.
3. Воропай Л.И. Историческая география: методологические основы и проблемы / Л.И. Воропай // Історична географія: початок ХХІ сторіччя. – Вінниця: Теза, 2007. – с. 7-13.
4. Коржик В.П. Завжди у пошуку / Упор. В.П. Коржик. – Чернівці: Зелена Буковина, 2004. – 56 с.

Григорій Денисик